

502.7(082)
P32

Регіональні проблеми
природокористування
та охорона рослинного
і тваринного світу

20. Щербина В. Г., Белюченко И. С., Щербина Ю. Г. Реакция и связь компонентов буковых биогеоценозов в условиях интенсивной рекреации // Охорона довкілля: матеріали II Всеукраїнської конференції, 8-9 декабря 1998, Кривий Ріг: изд-во КГПУ, ч. II, 1998. С. 64-66.

21. Щербина В. Г., Придня М. В., Белюченко И. С. Влияние рекреации на сообщество буковых лесов Черноморского побережья Кавказа // Экологические проблемы Кубани. Краснодар. Изд-во КГАУ, 1997. С. 110-132.

22. Щербина В. Г., Щербина Ю. Г., Белюченко И. С., Придня М. В. Индикаторный спектр буково-ожиновых биогеоценозов при рекреационно трансформированном эдатопе. М.: ВИНТИ, 1996. №2558-В96. Деп. 262 с.

23. Щербина Ю. Г., Белюченко И. С., Щербина В. Г. Антропогенная трансформация в буковых биогеоценозах // Проблеми фундаментальної та прикладної екології: матеріали II Міжнародної научної конференції, 20-21 декабря 2000, Кривий Ріг: изд-во КГПУ, ч. II, 2001. С. 58-60.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИВЛЕННЯ ЗВИЧАЙНОГО МАРТИНА В УМОВАХ КРИВОРІЖЖЯ

Проказа О.Ю., Коцюруба В.В.

*Криворізький державний педагогічний університет,
Криворізьке відділення Товариства охорони та вивчення птахів
України АН вищої школи*

Звичайний мартин (*Larus ridibundus*) є типовим мешканцем заплавних водойм і має велике значення для рибного господарства. Але це значення не одностороннє. Користь, яку ці птахи приносять сільському господарству, значно перевищує ту шкоду, яку вони завдають рибному господарству під час осіннього перельоту. Ця шкода виявляється у розсіюванні гельмінтів, серед яких є дуже небезпечні для риб, домашніх та мисливсько-промислових птахів. За останній період відмічається посилення синантропізації звичайного мартина, яка проявляється насамперед в призвичаєнні виду до живлення і перебування на штучних водоймах, відстійниках, полігонах твердих та побутових відходів, звалищах. У зв'язку з цим змінюються і особливості його живлення і поведінка, тому вивчення цих особливостей на даний час є дуже актуальним.

Враховуючі те, що переважна кількість пролітних птахів концентрується на природних водоймах і затримується на короткий час, живлячись переважно рибою, ми проводили спостереження за живленням та міграціями мартинів, які зимують у місті Кривий Ріг, або затримуються в осінній та зимовий період на тривалий термін часу. Дослідження проводились способом збору та аналізу погадок, візуальних спостережень.

Завдяки візуальним спостереженням за міграціями звичайного мартина в умовах міста Кривий Ріг в осінньо-зимові періоди 1989 - 2002 років, було визначено його територіальний розподіл і чисельність на місцях живлення та ночівлі. Птахи мають два основні місця ночівлі (відстійники Криворізького металургійного комбінату імені В.І.Леніна та Північного гірничо-збагачувального комбінату) і здійснюють міграції за радіальним маршрутом. Концентрація чисельності відмічена на річці Саксагань, Держинському водосховищі та Держинському шламосховищі, ставках КМК. Через ці водойми маршрут добових кочівок проходить до полігонів твердих і побутових відходів. Тут звичайні

мартини разом з сизим (*Larus canus*) та жовтоногим (*Larus cachinnans*) мартинами затримуються на відпочинок і підгодовлю. Збір погадок проведений переважно на шламосховищі Дзержинське та ставках КМК.

Під час роботи проаналізовано 60 погадок. Використані колекційні матеріали кафедри зоології КДПУ за 1991-1998 роки. Рештки риб склали 54 екземпляри, рослин – 57 екземплярів, молюсків – 4, ракоподібних – 1, комах – 12, птахів – 2, ссавців – 13, антропічні рештки – 48.

Живлення звичайного мартина має змінний характер. У більший ступіні це залежить від змін сезонів року. Домінуючою все ж залишається риба, виявлено переважання решток сріблястого карася (*Carassius auratus gibelio*), рідше зустрічались верховодка (*Alburnus alburnus*), плітка (*Rutilus rutilus*), окунь (*Perca fluviatilis*), пічкур (*Gobio gobio*), колючка триголкова (*Gasterosteus aculeatus*), короп (*Cyprinus carpio*). Не визначено до виду 21 екземпляр. Але, зважаючи на те, що кількість її не така вже й велика, порівняно з іншими кормами, можна стверджувати, що шкода від поїдання риби в даному регіоні мінімальна. Велику кількість склали різноманітні антропічні корми. Тільки в період зі значним похолоданням, коли більшість водойм замерзає, переважають у живленні антропічні рештки і рослинна їжа, що вказує на регулярне відвідування звичайними мартинами звалищ, полігонів твердих відходів. Слід відмітити, що чисельність вивчаемого виду в такі періоди стає значно меншою, спостерігається міграція птахів на південь. На відміну від звичайного, сизий та жовтоногий мартини постійно відвідують полігони твердих та побутових відходів.

Широкий спектр раціону вказує на екологічну пластичність виду, поступове пристосування до життя в умовах міста.

К ИЗУЧЕНИЮ ОРНИТОФАУНЫ КОНСТАНТИНОВСКОГО РАЙОНА ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

Скубак Е.Н.

Донецкий Национальный Университет

РЕЗЮМЕ

Наблюдения, послужившие основой для написания данной статьи, были собраны в период с марта 1996г. по октябрь 2002г. Целью нашей работы было изучение видовой состава, численности и биотопического распределения орнитофауны Константиновского района Донецкой области. В статье приводятся данные о числе видов, их биотопическом распределении, плотности птичьего населения. Указана численность птиц в основных биотопах района, представлена информация о встречах редких и малочисленных видов птиц на территории района в период наблюдений.

Материал для данного сообщения был собран в разные сезоны 1996-2002 гг. в Константиновском районе Донецкой области. Маршрутами охвачена большая часть территории района. Для природы района характерна хозяйственная освоенность земель, преобладание культурного ландшафта. Учеты птиц велись в городе Константиновке, его парковой зоне, за его пределами – в лесополосах, байрачных лесах, в биотопах полевого комплекса, на водоемах. Обследованы все места, примечательные в орнитологическом отношении. Из объектов природно-заповедного фонда